

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.14.4>

Volume 7/2

2023 p. 42-62

UÇ NOKTALAR ARASINDA BİR YOLCULUK: *BLACK MIRROR*'DA POSTHÜMANİZM TEKNOLOJİLERİNE FELSEFİ BİR BAKIŞ

ROAMING BETWEEN EXTREMES: A PHILOSOPHICAL OUTLOOK ON POSTHUMAN TECHNOLOGIES IN *BLACK MIRROR*

Cenk TAN*

ÖZ

Black Mirror sadece en çok popüler değil, aynı zamanda en çok tartışılan bilimkurgu dizileri arasında yer almaktadır. İngiliz Channel 4 kanalında ilk kez 2011'de yayınlanan ve ilerleyen yıllarda Netflix tarafından satın alınarak dünya çapında popülerliğe kavuşan dizi, teknolojiden, suç ve cezaya, tüketimden ahlak ve özgürlüğe kadar pek çok temayı ayrıntılı biçimde irdelemektedir. Bu temaların arasında ahlak, yapımın odak noktasında bulunmaktadır çünkü pek çok bölümün temel eleştirisi kapsamında ahlak ve ahlaki endişeler gösterilmektedir. Bu makale, *Black Mirror* dizisinde ortaya konan yenilikçi teknolojileri posthümanist bir eksende ele almakta ve onların ahlaki boyutunu Immanuel Kant'ın ahlak felsefesine dayanarak analiz etmektedir. Bu kapsamda, Kant'ın öne sürdüğü mutlak emir kavramından yararlanılmaktadır. Buna ek olarak, dizide tasvir edilen ölümsüzlük kavramı Descartes ve Hegel gibi felsefeye iz bırakmış düşünürlerin penceresinden incelenmekte ve dizide ortaya konan ölümsüzlük vizyonları ile karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmaktadır. Bu bağlamda makale, *Black Mirror* dizisinin en çarpıcı bölümleri arasında yer alan "San Junipero", "Beyaz Noel" ve "Kara Müze" bölümlerini merkeze almaktadır. Bu bölümler ütöpik ve distöpik olmak üzere posthümanist teknolojilerle harmanlanmış farklı gelecek vizyonları sunmaktadırlar. Böylece söz konusu gelecek vizyonlarının teknolojik veya ekonomik yönlerinin dışında ahlaki boyutlarını da gözler önüne sermekte ve bu yönde elde edilen sonuçların ahlaki anlamlarını postmodern bir bağlamda açığa çıkartmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Posthümanizm, Black Mirror, Ahlak Felsefesi, Immanuel Kant, Mutlak Emir*

* Dr., Pamukkale Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, E-mail: ctan@pau.edu.tr., ORCID: 0000-0003-2451-3612, Denizli, Türkiye.

ABSTRACT

Black Mirror is not only among the most popular but also the most debated science fiction productions. The series, which premiered on the British Channel 4 channel in 2011 and later gained popularity worldwide after being acquired by Netflix, thoroughly explores various themes such as technology, crime and punishment, consumption, ethics, and freedom. Amongst these themes, morality has a central position as morality and moral concerns form the major point of criticism in the production. This article analyzes technologies depicted in *Black Mirror* from a posthuman scope and their moral aspects from the perspective of Immanuel Kant's moral philosophy. In this context, the article refers to Kant's categorical imperative. In addition, the notion of immortality depicted in the series is explored from the viewpoint of influential philosophers such as Descartes and Hegel and addressed comparatively with the visions of immortality depicted in the series. To that end, the article specifically concentrates on the most striking episodes of the series namely, "San Junipero", "White Christmas" and "Black Museum". These episodes demonstrate various different utopian and dystopian visions of the future combined with posthuman technologies. Thus, besides their technological and economic facets, the study exposes their moral aspects and puts forward particular findings derived from these results, hence revealing the moral implications behind posthuman visions within a postmodern context.

Keywords: *Posthumanism, Black Mirror, Moral Philosophy, Immanuel Kant, Categorical Imperative*

Giriş

Bir Netflix dizisi olan ve Türkçe'ye Kara Ayna olarak çevrilen *Black Mirror* (2011), ütöpik/distöpik kurguları insan sonrası teknoloji ve olgularla harmanlayan İngiliz yapımı bir bilimkurgu dizisidir. Her ne kadar dizi, halk arasında distöpik olarak bilinse de sosyal, siyasal, psikolojik ve felsefi anlamda insana dair pek çok meseleyi farklı boyutlarıyla derin bir şekilde işlemektedir. *Black Mirror*'ı sadece teknoloji düzlemine oturtmak, dizinin yansıtmış olduğu ve tartışmaya açtığı insanlığa dair tüm sosyal meseleleri görmezden gelmek anlamına gelmektedir. Dizi, sosyallik/asosyallik, insan ilişkileri, mahremiyet, cinsellik, adalet, orantısız suç/ceza ve benzeri çok sayıda sosyal meseleyi ayrıntılı biçimde irdelemektedir. Bu bağlamda dizide teknoloji, bir amaçtan ziyade, insanlığa dair önemli eleştiriler yönelten bir aracı temsil etmektedir. Dizinin senaryolarında teknolojinin insan hayatındaki yerinin nasıl genişleyeceği, onun insanların sosyal hayatlarına yapacağı etkiler ve bunların sonucunda yaşanacak ciddi değişimler aktarılmaktadır. Dizi, gelecekte yaşanması muhtemel değişimler arasında sosyal medyadan, sanal gerçekliğe, sanal çöpçatanlıktan, dijital bilinç aktarımı ve yaşamı kaydeden lenslere kadar yaratıcı ve gerçekçi bir takım yenilikleri ilginç bir kurgu eşliğinde kamuoyuna sunmayı başarmaktadır. Bunu yaparken teknolojinin gereksiz ayrıntıları içinde boğulmamayı ve teknolojinin kendisinden ziyade, insan yaşamında yarattığı doğrudan ve dolaylı yan etkilerine odaklanmayı tercih etmiştir. Bu etkiler çoğunlukla olumsuz olmakla birlikte, insanlığı ileriye götürmek yerine, daha geriye götürmekte ve teknolojinin karşısında insanı çaresiz duruma düşürmektedir. Tüm bunlara rağmen, *Black Mirror*'da teknolojinin tamamen olumsuz özelliklerinin yansıtıldığını

TOBİDER

International Journal of Social Sciences

Volume 7/2 2023 p. 42-62

söylemek yanlış olacaktır. “San Junipero” ile “USS Callister” gibi bazı bölümlerde teknolojinin çığır açabilecek işlevlerine yönelik somut teşebbüsler dile getirilmektedir. Türkçe’ye bazı durumlarda “insanüstü” ve “insan ötesi” olarak da çevrilen insan sonrası (“posthuman”) olgular *Black Mirror*’da çarpıcı biçimde yer almaktadır.

Bu makale, *Black Mirror*’da yansıtılan insan sonrası yeniliklerin iki uç noktası olan umutsuz felaketler ve insan gelişimini (“human enhancement”) teşvik eden teknolojiler arasında seyrettiğini ve bunların hem olumlu hem de olumsuz anlamda nasıl tasvir edildiğini incelemektedir. Söz konusu iki uç noktada insan sonrası teknolojilerin kötü niyetli, “ahlak yoksunu”, çıkarıcı denilebilecek kişilerin kontrolüne geçmesiyle, insanlığı geliştirme niyeti güden ve dijital bilinç aktarımı gibi çığır açabilecek buluşlar ortaya koyan insanların yönetiminde olması arasındaki tezatın dizide nasıl işlendiği açığa çıkarılmaktadır. Bu bağlamda makale, Immanuel Kant’ın ahlak felsefesini rehber alarak *Black Mirror*’da işlenen iki uç noktada tasvir edilen insan sonrası betimlemelerin genel anlamda ahlak kuramına ve özelde Kant’ın ahlak felsefesine uygunluğunu açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Buna ek olarak, insanlık tarihinin önemli düşünürlerinden René Descartes, Georg Wilhelm Friedrich Hegel ve Immanuel Kant’ın felsefelerinde bahsedilen ölümsüzlük kavramı posthümanizmle birlikte ilişkilendirilerek, *Black Mirror*’da tasvir edilen dijital ölümsüzlük olgusu ile incelenmekte ve karşılaştırmalı bir şekilde tartışılmaktadır.

Çizilen ütöpik vizyonda insan yaşamı esnasında veya sonrasında insan bilincinin cennetvari bir sanal ortama yüklenmesi, distopik vizyonlarda ise insan bilincine ait dijital bir kopyanın sanal ortamda bulunan boşlukta sonsuza dek sıkışıp kalarak, yepyeni bir cehennem anlayışı konu edilmektedir. Ütöpik vizyon “San Junipero” bölümü üzerinden, distopik vizyon ise “Beyaz Noel” (“White Christmas”) ve “Kara Müze” (“Black Museum”) bölümleri üzerinden ele alınmaktadır. Söz konusu bölümlerde işlenen insan sonrası olgular, felsefi kavramlara ve düşünürlere ait kuram ve tartışmalardan oluşan referanslarla irdelenmektedir. Makalenin odak noktasında ise aydınlanma hareketinin önde gelen düşünürü Kant yer almaktadır. Cary Wolfe’un tanımına göre: “Posthümanizm, insan sonrası veya antihümanist değil, sadece posthümanisttir” (2010, p. 120). Bu kapsamda *Black Mirror*’da değinilen insan sonrası olgulara Kant’ın savunucusu olduğu hümanizm ve onun Batı’da geniş çevrelerce kabul görmüş ahlak felsefesi penceresinden bakmak, insani açıdan en geçerli ve kapsayıcı bir yaklaşımdır. Makale, *Black Mirror*’da yansıtılan posthümanizm olgularına felsefi açıdan, özelinde Kantçı bir bakış açısıyla tartışılmaktadır ve dizinin bazı bölümlerine gönderme yapmakla birlikte, “San Junipero” bölümünü merkezine almaktadır. Bu bölümde tasvir edilen insan sonrası teknolojilerin gerekliliği ve geleceğe yönelik kullanım alanları ayrıntılı biçimde tartışılmaktadır. Bunlara ek olarak “San Junipero”da yer alan dijital ölümsüzlük anlatısının ve diğer iki bölümde betimlenen dijital işkence yöntemlerinin ahlaki açıdan haklılığı felsefi yönleriyle tartışılmaktadır.

Kant'ın Ahlak Felsefesi ve Mutlak Emir Kavramı

Felsefenin odak noktasında yer alan ve pek çok düşünür tarafından yüzyıllardır üzerinde çalışılan kavramlardan biri ahlaktır. Çoğunlukla etikle karıştırılan ve bazı durumlarda birbirinin yerine kullanılan bu kavramlar arasında yakın bir ilişki vardır. Basit bir ifadeyle etik, doğrulukla ilgilidir ve tüm ahlak ilkelerinin genelini ifade eder. Ahlak, “bireyin diğer toplumsal düzen kurallarının etkisi olmadan kendini denetlemesi ve bir tür kendisine hâkim olmasıdır” (Usta, 2011, p. 42). Pek çok düşünür tarih boyunca ahlak kavramını formüle etmiş ve onu tartışmaya açmıştır. Bunlar arasında en önemli yere sahip olanlardan biri şüphesiz Alman düşünür Immanuel Kant'tır. Kant Etiği olarak da bilinen kavramlar bütününde ahlak olgusunu tüm yönleriyle tartışan kişi olmuştur. Kant'ın ödev ahlakı veya “deontolojik etik” (“deontological ethics”) olarak tanımladığı ahlak teorisine göre:

Eylemlerin sonuçlarını ele almamakta, etik açıdan eylemin kendisini değerlendirmektedir. Deontolojik yaklaşım, değerlerin hayata geçirilmesini gözetten bir anlayıştır. Ödev, ilke, irade, yükümlülük, yasa ve kural gibi kavramlar deontolojik yaklaşımın anahtar kavramlarıdır. Deontolojik yaklaşıma göre ahlaki ilkeler ve değerler kazandırılmışsa; birey karar verirken bunlara dayalı olarak karar verecektir. (Usta, 2011, p. 44)

Buna göre, temel olarak herhangi bir eylemin nereye varacağı veya eylemin sonucuna göre onu değerlendirmekten ziyade, söz konusu eylemin kendisinin ne ölçüde etik olup olmadığı değerlendirilmektedir. Kant, kendinden önceki düşünürlerden süregelen mutluluk ve amaçsallık odaklı ahlak anlayışını eleştirerek, ödev ahlakını ileri sürmüştür (Duran, 2017, p. 57). Bir masanın yuvarlak olması veya sandalyenin kırmızı olması duyular aracılığıyla doğrulanabilmektedir ancak ödev ahlakı için bu durum söz konusu değildir. Bu yüzden ödev ahlakı duyurularla doğrulanamaz ve deneyim yoluyla ispat edilemez (Paton, 1971, p. 20). Başka bir deyişle, görme, işitme gibi duyular aracılığıyla doğrudan gözlenemez. Dolayısıyla, ödev ahlakı, pozitivist deneyim sonucunda doğrulanamayan yargılardır. Kant'ın felsefesi ödev ahlakının nasıl mümkün olabileceği sorusuna cevap vermeyi amaçlamaktadır.

Kısa ve öz biçimde ifade etmek gerekirse, Kant'ın “mutlak emir” (“categorical imperative”) kavramı, eylemlerimizin etik davranış şekline sahip olması gerektiğini, başka bir deyişle bu davranışların evrensel prensiplere uymaları gerektiğini savunmaktadır (Kant, 1998, p. xi). Buna göre, herhangi bir eyleme girişmeden önce bu davranışın sebeplerinin evrensel prensiplere uygunluğunu sorgulamamız gerekmektedir. Bu bağlamda, Kant'a göre insanlar etik bazı sorumluluklara sahiptirler. Mutlak emir, insan eylemlerinin sebep sonuç ilişkisinden çıkarılması gerektiğini, başka bir ifadeyle eylemlerin koşulsuz biçimde gerçekleştirilmesinin önemini vurgulamaktadır (1998, p. xvi). Örneğin, işkence ele alındığında, Kant, onun ne amaçlarla yapıldığını ve hangi sonuçlar doğuracağını değil, sadece işkence eyleminin kendisinin etik anlamda

incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Kant, söz konusu eylemin, her ne olursa veya her ne amacı olursa olsun asla araçsallaştırılmaması gerektiğini bilhassa belirtmiştir. Böylece herhangi bir eylemin araç haline gelmesinin ve pragmatik sebeplerle başka amaçlar doğrultusunda kullanılmasının önüne geçmektedir.

Mutlak emir, Kant tarafından şöyle tasvir edilmiştir: “Öyle hareket et ki iradenin ilkesi her zaman evrensel bir yasa olarak geçerli olabilecek şekilde olsun” (1998, p. 422). Buna ilişkin sebep sunan Kant, insan iradesinin eksikliğini ve yetersizliğini şuna dayanak gösterir:

Kant mutlak emri yasa şeklinde birkaç farklı biçimde dile getirmiştir. Bu ifadelerin müşterek temel noktası, yapılan eylemin arkasında yatan ilkenin, genel geçer bir yasa haline getirilmeye uygunluğudur. Şu hâlde ahlakın kıstası, aklın, yapılan eylemin ilkesinin herkes için ve bütün şartlar altında geçerliliği olan bir yasa olarak genelleştirilip genelleştirilemeyeceğini kontrol etmesine bağlanmıştır. Ahlaki yargılamanın nesnelliği bu genelleştirilebilme yahut evrenselleştirilebilme şartına dayandırılmıştır. (Duran, 2017, p. 75)

Biçimsel ve evrensel bir etik kanunu oluşturmaya çalışan Kant, farklı çevrelerden pek çok eleştiri almıştır ancak bunlara rağmen, evrensel anlamda doğru ile yanlış ayırt etmede tutarlı bir anlayış göstermiştir. Bir aydınlanma düşünürü olan Kant, hümanist ilkeleri benimsemiş ve halk arasında “iyi niyet ahlakı” olarak da bilinen mutlak emri ortaya koymuştur. Bu emir, içsel olmakla birlikte, eylemin öncelikle iyi olduğu için ve iyi niyet gözetilerek gerçekleştirilmesini öne sürmüştür. Kant bunlara ek olarak, ahlakın, duygulardan ziyade “pratik akıldan” (“practical reason”) meydana geldiğini ifade etmiştir (Lipscomb & Krueger, 2010, p. 305). Ayrıca, düşünürü göre insanın kendisine genel bir sorumluluğu vardır: kendisini öyle bir şekilde düzenlemelidir ki tüm ahlaki görevleri gözlemleyebilir hale gelsin; böylece kendisinde ahlaki temizlik ve prensipler oluşturmalı ve buna göre hareket etmeye çalışmalıdır. İşte bu, kendisine karşı birincil görevdir (Kant, 1997, p. 348).

Mutlak emir kavramını sağlam ve geçerli bir zemine oturtmak isteyen Kant, bunu sağlamak amacıyla iki temel yöntem oluşturmuştur. Birincisi, yasaların istisnasız biçimde herkese uygulanması gerektiğidir. Söz konusu yasalar, insanlara dayatılmaktan ziyade, onların özgürlüğünü muhafaza etmek amacıyla kanunlaştırılmıştır. İkincisi ise kimseye bir başkasının amacını gerçekleştirecek şekilde muamele edilmemesinin önemini vurgulamaktadır (Sullivan, 1994, p. 23). Kant tüm bunlara ek olarak, mutlak emrin her bireyin kişisel ve özel hayatı için temel bir etik norm meydana getirdiğini öne sürmüştür (1994, p. 23). Kantçı bakış açısına göre özel ahlak anlayışı, ahlaki bir çerçeve yapısı içinde yaşama kararını temsil etmektedir (1994, p. 24). Buna ek olarak, insan yaşamının özel ve kamusal alanları arasında farklılık gözetilmesine rağmen, evrensel adalet ilkelerine dayanmalarından ötürü bunların arasında ayırım gözetilmemesi gerektiğini de

belirtmiştir (1994, p. 24). Kişisel ahlakın sivil toplum bağlamında gelişiğine ikna olmuştur. Devletin yasalar yoluyla bireylere ahlaki değerleri teşvik ettiğini ve böylece ahlaki yaşamın temelini atıldığını vurgulamıştır. Fakat tüm bunlara rağmen, bu yasalar yaşamın tamamını kapsamamaktadır; çünkü özel ilişkiler de bu kapsama dâhildir (1994, p. 24). Mutlak emir kavramının temelinde ahlakın akıl ve mantığa dayandırılması yatmaktadır ve tüm ahlak dışı durumların akıl ve mantık yetmezliğinden kaynaklandığı Kant tarafından ifade edilmiştir (Wood, 1999, p. 71). Bu yüzden asıl önemli olan insanın rasyonel davranabilme kapasitesidir: “Hedefler koyup, onları gerçekleştirebilmek ve ahlaki prensipler temelinde hareket etmektir” (Altman, 2014, p. 5). Bu kapsamda özerklik, haysiyet, adalet ve görev ahlakı gibi olgular Kant’ın mutlak emriyle yakından ilişkilidir (2014, p. 5). Ayrıca, Kant’ın felsefesi, insanmerkezcilik için bir örnek vaka oluşturmaktadır: sadece insanlar; rasyonel düşünebilen varlıklar ahlaki olarak değerlendirilebilmektedir. Fakat buna rağmen Kant’ın hayvan hakları ve çevre etiği gibi konulara da ciddi anlamda katkıda bulunma potansiyeli bulunmaktadır (2014, p. 6). Sonuç olarak, bazı eksik yönleri olduğu kabul edilse de Kant’ın ahlak anlayışı ve mutlak emir kavramı felsefede ahlaki altyapıyı sağlamlaştırarak, ahlak çalışmalarının geleceği için önemli bir temel oluşturmuştur. Bir sonraki bölüm *Black Mirror* yapımının seçili bölümlerini ahlaki açıdan incelemektedir. Teknoloji merkezli öngörüler sunan dizinin ahlaki boyutunun açık bırakılması bu tartışmayı gerekli kılmaktadır.

İnsan Sonrası Felaket Vizyonları: Dijital İşkencenin Ahlaki Boyutu

Black Mirror dizisinin pek çok bölümü iç karartıcı, kasvetli ve distopik senaryolara sahiptir. Bu senaryolarda insan sonrası teknolojilerin kötü niyetli insanların eline düştüğünde ne gibi sonuçlar doğurabileceği ifşa edilmektedir. Teknolojik gelişmelerin ve devrimsel yeniliklerin insan ahlakından çok daha hızlı ilerlediği bu çağda, insan sonrası eğilimlerin iyi veya kötü amaçlar doğrultusunda kullanılmasının tamamen vicdan ve ahlak anlayışına bağlı olduğu mesajı verilmektedir. Bu mesaj, *Black Mirror*’da yansıtılan distopik senaryoların çokluğundan açıkça belli olmakla birlikte, ütopyik senaryoların azınlıkta kalmasından da anlaşılmaktadır. Bu bölümde, *Black Mirror*’da ağırlıklı olarak dışa vurulan distopik felaket kurgularının ahlaki boyutları, Immanuel Kant’ın ahlak felsefesi temel alınarak eleştirilmektedir. Bu bağlamda, “Beyaz Noel” (S02E04) ve “Kara Müze” (S04E06) bölümlerine odaklanılmaktadır. Her iki bölüm kendi içinde üç farklı hikâyeyi anlatmaktadır. *Black Mirror*’ın odaklandığı ve öne çıkardığı pek çok insan sonrası olgudan bahsedilebilir. Bunlardan en kayda değer olanlar dijital klonlama ve insan bilincinin aktarımıdır. Söz konusu iki bölüm izleyicilere, özünde insanlığı ve insanlığın yürüdüğü yolu sorgulatmaktadır. Başka bir deyişle dizi, aşırı gelişmiş teknolojilerin insanların kullanımına kolayca sunulmasının yarattığı sonuçları tartışmaktadır. Ayrıca dizinin alt metninde “teknolojik determinizm” vurgusunun yapıldığı da ifade edilebilir.

“Beyaz Noel” bölümü 2014 yılının Aralık ayında yayınlanmıştır. Birinci kısımda Matthew ve Joe ile bir kulübede tanışmaktayız. Matthew’un bir randevu servisinde müşterilerine “Z-gözler” (“Z-eyes”) teknolojisini kullanarak gerçek yaşamda kadınlarla

birlikte olmayı arzu eden ayarlamak isteyen “vasat” erkeklere “hayat koçluğu” yaptığı ortaya çıkmaktadır. Bu teknoloji sayesinde kişiler gözlerine takmış oldukları Z-gözler ile kendi gördüklerini internet üzerinden naklen başka bir bilgisayara izletebilmektedirler. Böylece olayların meydana gelmesi esnasında başkalarından anında yardım alabilmektedir. Velhasıl Matthew’un müşterisi birlikte olmak istediği kadın tarafından yatakta uygunsuz bir durumda öldürülür. Z-gözler denilen teknoloji esas itibarıyla bir özerklik ve mahremiyet ihlalini temsil etmektedir. İnsanların mahremiyet hakkına yapılan bu tecavüz, erkeklerin elde etmek istedikleri kadınları manipüle etmek için gerekli tüm bilgilere erişmelerini sağlamaktadır ve bu durumda bilgiye erişim, mahremiyet hakkını ele geçirmiştir (Johnson, 2019, p. 72).

Kant’ın ödev ahlakına göre, böyle bir teknolojinin ahlaki yönden kabul edilebilir tarafı yoktur. Öncelikle, bir kişinin yaşadıklarını doğrudan başkalarına, çoğu zaman izinsiz bir şekilde naklen aktarılması hem gayri ahlakidir hem de insan haklarına aykırıdır. Mahrem bir an yaşanırken dıştan insanlar o anı canlı izlemekte ve izlenenlerin bundan haberi olmamaktadır. Bu durum, bireyin özel hayatına yönelik ciddi ihlalleri içermektedir. Tüm bunlara ek olarak, Kant’ın mutlak emir kavramına da tamamen aykırıdır. Alman düşünür, eylemlerin ahlaki olarak nitelendirilebilmeleri için onların her türlü çıkar ilişkilerine kapalı olmaları gerekliliğini vurgulamıştır. “Beyaz Noel”in bu ilk kısmında Matthew, müşterisinin gözlerinden gördüklerini canlı yayın formatında kendi arkadaşlarına servis etmektedir. Olup biteni canlı izleyen bu şahıslar, Matthew’un kendi çevresinden arkadaşlarıdır. Bu durumdan müşterinin haberi ve rızası olmamakla birlikte, onu izleyen arkadaşları olaydan istifade ederek, edindikleri bilgilerle kendilerine pay çıkarmaktadırlar. Böylece Kant’ın belirttiği gibi eylemi ve onu gerçekleştiren kişiyi bir araç olarak kullanmaktadırlar. Olay insanlık dışıdır ve gayri ahlaki boyutu ise işin cabasıdır.

Başka bir Z-gözler teknolojisi ise dijital bloklama uygulamasıdır. Sosyal medyadan esinlenen bu uygulamadan Joe, Matthew’a kendi öyküsünü anlatırken bahsetmektedir. Dijital bloklama kişinin gözünün içinde bulunan mikro bir implant yoluyla içinde bulunduğu sosyal ortama ilişkin bireylere bazı seçenekler sunmaktadır. Bu seçeneklerden biri bireyin istediği kişiyi dijital olarak bloklayabilmesidir. Bloklanmış kişi pikselleşmiş bir silüet olarak tanınmayacak şekilde görünmekte ve o kişiyle katıyen iletişim kurulmamaktadır. Böylelikle istenmeyen kişiler engellenmiş oluyor ancak bu engelleme aşırıya kaçan sosyal bir izolasyon anlayışını dayatmaktadır. “Beyaz Noel”, sosyal medyada ve akıllı telefon uygulamalarında bulunan engelleme seçeneğinin gerçek hayata uyarlanmış, çok daha katı, gelişmiş ve acımasız bir sürümünü tasvir etmektedir. Z-gözler teknolojisi etkileşimi sonlandırmak isteyenleri güçlendirerek, etkileşimi sürdürmek isteyenleri ise çaresiz bırakmaktadır. Bu zoraki susturma eylemi, o denli güçlüdür ki bloklanmış şahsı adeta deliye çevirebilmektedir (McSweeney & Joy, 2019, p. 104). Bloklama süresinin sınırsız tutulması bu olasılığı daha da kuvvetlendirmektedir. Dizi, burada insan sonrası toplum modelinin yanlış kişilerin ve zihniyetlerin elinde ne kadar otoriter ve kısıtlayıcı olabileceğine dair ciddi eleştiriler yöneltmektedir. Karısı tarafından

süresiz olarak engellenmiş olan Joe artık onunla hiçbir şekilde iletişim kuramamakta ve kendisini boş bir siluet olarak görmektedir. Hamile olan Joe'nun karısının doğum yapmasına müteakip olarak zaten bloklanmış olan Joe, bu sefer çocuğuna karşı da bloklanmış duruma düşer. Çocuğunu görmek isteyen ve çaresiz kalan Joe, karısının tren kazasında öldüğü haberini alır. Çocuğun kayınpederinin velayetine girdiğini öğrenen Joe, kaldıkları kulübeye gider ve çocuğu görmek için içeriye zorla girer. Joe'yu tanımayan ve kötü niyetli olduğunu zanneden kayınpederi ile giriştiği itişmede onu yere düşürür ve istemeyerek de olsa yaşlı adamın ölmesine sebep olur.

Bölümün sonunda Joe'nun çerez ("cookie") adı verilen sanal bir kod olduğunu ve Matthew tarafından sorguya çekildiğini öğrenmekteyiz çünkü Matthew, müşterisinin öldürüldüğü esnada yayını kapattığı için otoriteler tarafından suçlu bulunmuş ve cezalandırılmıştır. Bu cezaya istinaden Joe'nun çerezi yani sanal kopyası ile sanal ortamda vakit geçirerek onu itirafa zorlamıştır. Böylece Joe, yaşlı adamı öldürdüğünü itiraf edecek ve bu itirafın karşılığında Matthew'ın cezası hafifletilecektir. Öyle görülmektedir ki, Matthew, Joe ile gerçekleştirdiği tüm etkileşimi aslında kendi çıkarını korumak için gerçekleştirmiştir. Onun Joe'ya yardım etmek ya da iyi niyetle bir eylemi yerine getirmek gibi bir amacı asla olmamıştır. Bu bağlamda Matthew, Kant'ın ödev ahlakına aykırı olarak, salt kendi menfaati doğrultusunda hareket etmektedir ve bölümün en başından beri bencilce kendi menfaatini gözetmektedir. Bu noktada bölümde kullanılan insan sonrası teknolojilerin, insanlıktan ziyade şahısların kişisel çıkarları doğrultusunda kullanıldıklarını ve bunun yaratmış olduğu olumsuz sonuçları görebilmekteyiz. *Black Mirror*'ın insanlara vermek istediği örtülü mesaj tam olarak budur. Posthümanist açıdan bakıldığında insanlar arası sosyal iletişimin yeniden tanımlandığını ancak bu tanımlamanın neticesinde aşırı boyutlardaki iletişimsizliğin geri dönüşü olmayan tahribatlara yol açtığı vurgulanmaktadır. Böylelikle dizi, olası bir insan sonrası senaryoyu tartışmaya açarak, iletişimin hayati önemine gönderme yapmakta ve uzun süreli iletişimsizliğin felaketlere sebep olabileceğini ima etmektedir.

Bölümün ikinci kısmında ise Matthew'un yaptığı işe dair daha ayrıntılı bilgiler açığa çıkmaktadır. Burada çerez adı verilen ve yumurta şeklinde tasarlanan bir aygıt söz konusudur. Bu dijital aygıtlara insan bilincini içeren sanal kopyaların yüklendiği ve bunların belli görevler doğrultusunda kullanıldığı açığa çıkmaktadır. Fakat insan bilinci bireyin kendisiyle birebir aynı olacak şekilde kodlardan oluşan bu kopyalara aktarıldığı için, dış dünya ile ilk temasta bu kopyalar kopya olduklarının farkına varamamaktadır. "Beyaz Noel" bölümü kurguyu, kopyaların bakış açısıyla sunmaktadır böylece izleyiciler klonlarla empati kurabilmektedir. İkincil olan kopya böylece birincil kişinin hizmetine girmeye zorlanmaktadır ve bu süreç bir zaman algısı manipülasyonu ile yani dijital işkence yoluyla gerçekleştirilmektedir (Maziarczyk, 2018, p. 131). Bunu daha somutlaştıracak olursak, Greta isimli zengin bir kadının çerezinin, kendisine koşulsuz itaatle ve sonsuza dek hizmet edecek şekilde yaratılmış olması bu kurgunun merkezinde yer almaktadır.

Transhümanizm ve Posthümanizm kapsamına giren bu kurguda bilinç, gerçeklik, adalet ve vicdan gibi olgulara değinilmektedir. *Black Mirror*'ın en acımasız ve en vahşi cezalandırma yöntemlerinden biri, hatta muhtemelen en kötüsü olan dijital çerezler izleyicilere önemli bazı unsurları sorgulatmaktadır. Öyle bir ceza düşünün ki hapis cezasından binlerce kat daha kötü: bir masa dışında eşyası bulunmayan, ses dahi duyulmayan ve dış dünyadan kopuk bembeyaz boşluktan ibaret bir ortamda hiçbir şey olmadan uzun süre kalmak gibi. Aşırı ve orantısız derecede gaddarlık içeren bu ceza yönteminin arkasındaki gerekçe ise tek bir cümleyle özetlenebilmektedir: “- onlar sadece koddan ibaret - ” (“White Christmas”). Defalarca kurulan bu cümle, verilen insanlık dışı ve barbarca cezayı hem gerekçelendirir hem de haklı çıkarmayı amaçlar. Fakat şöyle bir problem mevcuttur: Birer kodlama ürünü olsalar bile kopyası oldukları insanlarla aynı algıya ve bilince sahiptirler. Her ne kadar kopya olsalar da fiziksel duyu ve hissiyat olarak gerçek insanlarda bulunan tüm özellikleri birebir taşımaktadırlar. Bu bağlamda da kurgulanan işkenceyi de gerçek işkence gibi tecrübe etmektedirler. *Black Mirror* tam anlamıyla bu dijital işkencenin ne ölçüde doğru, etik ve haklı olduğunu sorgulatmaktadır.

Kantçı bir pencereden bakıldığında çerez olarak tabir edilen kopyaların ne amaçlarla kullanıldıklarını iyi analiz etmek gerekmektedir. “Beyaz Noel” bölümünün ikinci ve üçüncü kısımlarında çerezler istisnasız bir araç olarak kullanılmaktadır. Herhangi bir tarafın çıkarını yerine getirmek amacıyla sahaya sürülen çerezlerin başka bir işlevinin olması da pek olası değildir. Greta'nın senaryosunda gerçek Greta evini daha iyi ve zahmetsizce idare edebilmek için bilincinin kopyalanmasına izin vermiştir ve böylece endişe etmeden ve maaş ödemediği adeta dijital bir köle gibi hayatının sonuna dek kullanabileceği bir hizmetkâra sahip olmuştur. Birer kodlama ürünü olmalarına karşın, çerezlere yapılan işkence tamamen ahlak dışı ve tasavvur edilemeyecek boyutlardadır. En ağır hapis cezası olan müebbetten bile çok daha kötü ve acımasızdır. Bu kurguda adalet sisteminin ve otoritelerin çerezleri bir araç olarak kullandıklarını görmekteyiz. İronik bir şekilde ceza indirimi almayı ümit eden Matthew, bölümün en sonunda toplumun geri kalanından hayatının sonuna dek bloke edildiğini ve toplumun geri kalanı tarafından normal silüet yerine ağır suçlulara ithaf edilen kırmızı silüet şeklinde görüneceğini öğrenmektedir. Başka bir deyişle kimseyle bir daha iletişim kuramayacak ve yaklaştığı kişiler kırmızı silüeti görünce ondan uzaklaşacaklardır. Yapımcı Charlie Brooker, insan haklarına tümüyle aykırı bir cezanın teknoloji aracılığıyla normalleştirildiğinin ve kolayca uygulanabildiğinin altını çizer. Müebbet hapis cezası alan mahkûmlar bile iletişimden ve sosyallikten tamamen koparılmamaktadırlar. Bölümün kapanış sahnesinde çerez Joe'ya dakikada 1000 yıl geçirecek ve bu süre boyunca radyodan aynı şarkıyı döngüsel olarak dinleyecek bir ceza verilmektedir. Yine ironiktir ki bu verilen ceza hapiste yatan gerçek Joe'yu etkilememektedir ve bu sadistçe verilmiş etkisiz bir karardan ibarettir. Sonuç olarak aktarılan her iki kurguda insan sonrası teknolojiler, Kant'ın formüle etmiş olduğu ödev ahlakı ve mutlak emre aykırı biçimde kullanılmaktadır. Dizinin özellikle seçtiği distopik kurgular vasıtasıyla, kötü niyete hizmet eden ve birilerinin çıkarları uğruna kullanılan çerezler, insanın karanlık doğasını yansıtan kasvetli

bir vizyon sunmaktadır ve bu vizyon ahlaki yönden kabul edilemez olup, bilinç, gerçeklik ve işkence gibi açık uçlu olguları izleyicilere sorgulatmaktadır. Dolayısıyla, insan sonrası teknolojilerin yanlış insanların kontrolüne geçmesiyle birlikte yaşanabilecek olası senaryoları keşfeden *Black Mirror*, insani değerlerden uzaklaşmanın sebep olabileceği olumsuz sonuçları tasvir etmektedir.

Black Mirror dördüncü sezonun altıncı ve son bölümü olan “Kara Müze” de “Beyaz Noel” gibi mercek altına almaya ve eleştirmeye değer, çarpıcı bir bölümdür. Kendi içinde üç kısımdan oluşan bu bölümde, hastaları daha hızlı tedavi etmek amacıyla bir doktor üzerinde denenen duyuşal teşhis aygıtının doktoru düşürdüğü vaziyet, oyuncak bir maymunun içine aktarılan insan bilinci ve son kurguda ise Clayton Leigh isimli hüküm giymiş mahkûmun Rollo Haynes adlı şahıs ile yapmış olduğu anlaşma tasvir edilmektedir. Makalenin bu bölümü, “The Main Attraction” adı verilen son kısma odaklanmaktadır. “Kara Müze” adından da anlaşıldığı üzere, çölün ortasına kurulmuş ve *Black Mirror*’ın önceki pek çok bölümünde tanıtılan insan sonrası teknolojilere ait aygıtların sergilendiği esrarengiz bir müzedir. Sözde müzenin asıl cazibesi ise bir hologramın içinde elektrikli sandalyede şok edilmeyi bekleyen mahkûm Clayton Leigh’dir. Ziyaretçiler diledikleri zaman düğmeye basarak mahkûma elektrik verebiliyorlar ancak bu süre on saniye ile sınırlanmıştır. Mahkûmun hologramı gerçek bir insan gibi verilen elektriğe tepki vermektedir. Buradaki olayı çözümlmek için mahkûmun geçmişini bilmek gerekmektedir çünkü onun geçmişi içinde bulunduğu durumun kaynağını oluşturmaktadır. Clayton Leigh haksız bir şekilde bir sunucunun cinayetiyle suçlanmış ve bundan dolayı ölüm cezasına çarptırılmış siyahi bir mahkûmdur. Leigh, elektrikli sandalyede infazını beklemektedir. Cezasını öğrendiği sırada Rollo Haynes tarafından ziyaret edilir ve kendisine bir teklif sunulur. Bu teklife göre mahkûm ölüm cezasına çarptırılmadan hemen önce bilinci Haynes tarafından kaydedilecek ve karşılığında geride kalan ailesinin tüm masrafları ömür boyu üstlenilecek. Eşinin itirazlarına rağmen Leigh, Haynes’in teklifini kabul eder. Akabinde Kara Müze konseptini yaratan Haynes, müzenin cazibesi haline gelecek bir hologram hücresi inşa eder. Hücrenin içine gerçek hayatta infaz edilen mahkûm Leigh’in hologram görüntüsünü aktarır ve basit bir tuş vasıtasıyla ona on saniyeliğine elektrik verme imkânını sağlamış olur. Müze yeni açıldığında ziyaretçi yoğunluğu yaşanır ve ziyaretçiler mahkûma elektrik vermek için uzun kuyruklar oluşturur. Ayrıca, mahkûma verilen elektrik şoku sona erdikten sonra her bir ziyaretçiye hediye olarak küçük bir anahtarlık sunulmaktadır. Ancak bu anahtarlığın içinde mahkûmun bilincinin bir kopyası mevcuttur ve bu kopya, ona sonsuz bir döngü halinde elektrik verildiği anın bir kopyasıdır.

“Kara Müze” pek çok açıdan sınırları zorlayan bir bölümdür. Bölüm, Nish adında siyahi bir genç kızın aracının bozulmasından dolayı yakındaki müzeye girmesi ile başlıyor ve müzenin sahibi Rollo Haynes tarafından Nish’e kısa bir tur veriliyor. Bu turda önceki tüm *Black Mirror* bölümlerinde bahsi geçen teknolojik aygıtların müzede sergilenmesiyle bu bölümlere göndermeler yapılmaktadır. Böylece dizinin bölümleri arasında bağlantılar kurulmakta ve dizide bütünlük oluşturulmaktadır. “Kara Müze” tüm *Black Mirror*

bölümleri arasında en acımasız ve en çarpıcı olan kurgudur çünkü diğer distopik bölümlere kıyasla bu bölümdeki distopya kurgusu Rollo Haynes gibi kötülüğü rehber edinmiş birinin yol açabileceği durumları keşfetmektedir. Dijital bilinç aktarımı, işkence, suç, ceza, ahlak gibi farklı temaları tek bir bölümde ele alan çok yönlü ve ciddi anlamda derinliğe sahip olan bir bölümdür. Posthümanizm açısından bakıldığında bu bölümde *Black Mirror* evreninde yaratılan tüm teknolojik yenilikleri ve insan sonrası teknolojilerin başarılı bir şekilde uygulamaya konulduğu görülmektedir. “Kara Müze” izleyicilere tam olarak da bunu anlatmaya çalışmaktadır: temelinde insanlığın faydası için yaratılan insan sonrası teknolojiler er ya da geç evrimleşerek yozlaşmış insanların eline düşmekte ve insanlığı yıkımın eşiğine getirebilmektedir. *Black Mirror* genelinde, izleyicilerin dikkatini bu acı gerçeğe çekmeyi hedeflemektedir.

Rollo Haynes karakteri yozlaşmış, kötü niyetli sermayeci bir basmakalıptır. İnsanları en zayıf ve çaresiz anlarında yakalayan, onlardan istifade etmek isteyen, daha çok para ve şöhret kazanmak için yapmayacağı hiçbir şey olmayan kötülüğün temsili, karanlık bir figürdür. Haynes bir yalancı, demagog ve nitelikli bir dolandırıcıdır. Adeta, kötülüğün vücut bulmuş halidir. Bu bölümde, bu tip kavramları değer olarak benimsemiş birinin eline bu denli gelişmiş teknoloji geçtiğinde nasıl bir sonucun ortaya çıkacağına şahitlik etmekteyiz. Bunun da ötesinde insanlığın böylesine gelişmiş bir teknolojiye sahip olmasının ne kadar sakıncalı olabileceği ve buna ahlaki anlamda hazır olmaktan çok uzak bir konumda bulunulduğu ima edilmektedir. Bölümün sonunda müzeye ziyaretçi süsüyle gelen Nish adlı kadın karakterin aslında mahkûm Clayton Leigh’in kızı olduğu ve Haynes’den intikam almak ve babasının dijital kopyasını özgür bırakmak için orada bulunduğu açığa çıkmaktadır. Bunun ortaya çıkmasıyla birlikte Nish, babasının işkencesine son verir ve Haynes’in kopyasını elde ederek, babasının bilincinin kopyalandığı anahtarlıklardan birinin içine aktarmayı başarır. Böylece intikam alınır ve görevini, başarıya ulaşmış olarak tamamlar.

Mahkûma verilen ceza, “Beyaz Noel” ve *Black Mirror*’ın diğer bazı bölümlerinde olduğu gibi orantısız ve sadistçe bir anlayışın sonucudur. Üstelik mahkûmun suçluluğuna dair bir takım ciddi soru işaretleri de bulunmaktadır. Masum bir insanın elektrikli sandalyede infaz edildiğini ve bilincinin kopyalanarak sonsuza dek işkence edildiğini düşünmek bile bu acımasızlığı anlamaya yeterlidir. Baştan itibaren yanlış olan ve savunulması asla mümkün olmayan bu durum başka bir yanlışla örtülmeye çalışılmaktadır. Kısasa kısas mantığıyla hareket eden Nish, işkenceye işkenceyle karşılık verir. Tüm bunlara ek olarak müzeye gelen ziyaretçilerin ücret karşılığında bu sadist işkenceden keyif almaları ise sözün bittiği yerdir ve insan doğasının derinliklerinde hep var olan kötülüğü simgelemektedir. Devlet otoritesinin ve Birleşmiş Milletlerin dijital bilinçleri içeren çerezlerin haklarını korumaya yönelik getirmiş oldukları kanunlar ise yetersiz ve eksik kalmaktadır. Başta işkence ve sömürü dâhil olmak üzere pek çok suistimalin önüne geçememektedir.

“Kara Müze”yi felsefi olarak ele aldığımızda işkencenin dijital ortamda dahi olsa kabul edilebilir olup olmadığını sorgulanmalıdır. Her ne amaç uğruna olursa olsun, işkence haklı çıkarılamaz ve araçsallaştırılamaz. Örneğin, itirafçı olmasını sağlamak amacıyla bir katile yapılan işkence Kant’a göre asla haklı çıkarılamaz; çünkü burada işkencenin hangi sonuca gideceğinden ziyade onun kendisinin insan haklarına aykırı bir olgu olması esas alınmaktadır. Başka bir deyişle, işkence asla bir araç olarak kullanılmamalıdır. “Kara Müze”de ise işkence olgusu baştan sona kadar araç haline getirilmiş ve bir ya da birden çok çıkara hizmet etmektedir. Rollo Haynes, müzeye kurduğu hologram hücrelerini para ve ün kazanmak amacıyla, ilk bölümdeki Dr. Dawson’ın hizmetine sunduğu acı sensörünü de bir kobay olarak kullanmak için birer araç haline getirmiştir. Nihayetinde, her insan sonrası yenilik ve olgu birilerine çıkar sağlamakta ve servet kazandırmaktadır. Bunların hiçbirinde toplum veya halk çıkarı gözetilmemektedir ve sınırlı bir çevrenin menfaati için hizmet vermektedir.

Sonuç olarak, “Kara Müze” insani değerlerden kopuşun uç noktalarda seyrettiği bir kurguyu temsil etmektedir. İnsanlık ve insani değerler bu bölümde adeta askıya alınmıştır ve akıl almaz işkenceler günlük yaşama indirgenerek, normalleştirilmiştir. Bu bölümde insan sonrası teknolojilerin en kötü insanların eline düşmesiyle oluşacak olası bir senaryo tasvir edilmektedir. “Kara Müze”, *Black Mirror* dizisindeki en iyi posthümanist felaket tasvirlerinden biridir çünkü insan sonrası teknolojilerin kötülüğün elinde nasıl kontrolden çıkabileceğini ve kişisel hırs ile menfaat uğruna hangi boyutlara varabileceğini gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla, insan sonrası teknolojilerin kötüye kullanılmasının insanlık kaybına ve insani değerlerden gittikçe daha çok uzaklaşmaya yol açması dizinin altını çizerek aktardığı önemli mesajlardan biridir. Sonraki bölüm, ölümsüzlük ve onun günümüz uzantısı dijital ölümsüzlüğü ele alacaktır.

Felsefede Ölümsüzlüğe İlişkin Tartışmalar

Ölümsüzlük en eski çağlardan beri insanlık için bir merak konusu, bir tutku ve onun da ötesinde bir saplantı haline gelmiştir. Düşünürler ölümden sonra yaşamın var olup olmayacağına, insan ruhunun ölümsüzlüğüne ve ölümü aşabilmeye dair çeşitli sorulara cevaplar bulmak amacıyla yüzyıllar boyunca çaba sarf etmişlerdir. Bu bölümde Batı felsefesinde ölümsüzlük kavramına ilişkin süregelen tartışmalara değinilmektedir. Ölümsüzlükle ilgili ilk sorgulamalara antik Yunanda rastlarız. Hristiyan teologlar ölümsüzlüğün İncil’e ait bir kavram olmadığını, ölümden sonra varlığı devam eden tinsel ruha ilişkin bir Yunan kavramı olduğunu ifade etmişlerdir (Maguire, 1978, p. 46). Buna karşın İncil’de dirilişten, yani ruh ve beden mahşer gününde bir araya gelerek, tekrar bir bütün olmasından bahsedilmektedir (1978, p. 46). Yahudi inancında diriliş olarak geçen kavram antik Yunan’da ruhun ölümsüzlüğü şeklinde karşılık bulmuştur. Homeros, insanın beden, thymos olarak adlandırdığı öz benlikten (“ego/conscious self”) ve yaşam prensibi olarak bilinen ruh/tin’den (“psyche”) oluştuğunu öne sürmüştür. M.Ö. 6. yüzyıl’da pişenin bedeninin ölümünden sonra varlığını devam ettirdiği iddia edilmiştir.

Akabinde Plato, ruhunun ölümsüzlüğüne ilişkin benzer iddialarda bulunmuştur (1978, pp. 46-47).

İlk modern düşünür olarak kabul edilen ve Kartezyen düalizminin kurucusu René Descartes, beden ve ruhun ayrı varlıklar olduklarını öne süren ilk kişidir. Descartes insanların zihin (ruh) ve bedenden oluştuklarını ve bunların ayrı olgular olduklarını ifade ederek, *Meditasyonlar (Méditations, 1641)* isimli eserinde ölümsüzlük için rasyonel bir zemin ve altyapı oluşturmuştur (Sheets-Johnstone, 2003, p. 237). Bundan bir ölümsüzlük ideolojisi olarak bahsetmektedir ki bu bağlamda zihin ve ruh maddi olmamakla birlikte yok oluştan ve ölümden muaf tutulmakta ve doğüstü olarak kabul edilmektedir. *Meditasyonlar* eserinin ikinci cildinde bedenin çürümesinin zihnin yok olduğunu ima etmediğini vurgulamış ve bunun insanlara ölümden sonra yaşam umudunu aşılama için yeterli olacağını söylemiştir (2003, p. 238). Tüm bunlar göz önüne alındığında, Descartes aslında ölümsüzlüğü kanıtlayamayacağını kabullenmiş ve sadece ölümsüzlüğün varlığının ümit edilmesi için yeterince sebep olduğunu ifade etmiştir. Descartes'a göre zihin maddesel değildir ve fiziki boyut maddesel özlerden oluşan bir bütünü oluşturmaktadır ancak buna kıyasla zihnin ve onun fonksiyonlarının fiziksel bir gerçekliği yoktur (2003, p. 239). Özetle, Descartes sadece bedenin “dünyevi metafiziğe” (“temporal metaphysics”) tabi olduğunu söylemektedir. Başka bir deyişle ölüm esnasında ruhun bedenden ayrılmadığını, sadece bedensel organ ve unsurların kendiliğinden çürüdüğüne ve bu çürümeyle ruhun bedeni terk ettiğini işaret etmiştir. Descartes'a göre ölüm, sadece fiziksel bedene aittir ve dolayısıyla ruhun ölmesi söz konusu değildir, bu yüzden ruh veya zihin ölümsüzdür (2003, p. 241).

Başka bir düşünür olan ve Alman idealizminin kurucusu olarak bilinen Georg Wilhelm Friedrich Hegel, (1770-1831) Immanuel Kant'la birlikte modern, batı felsefesinin etkili düşünürlerinden biri olarak görülmektedir. Hegel ölümsüzlüğe dair görüşlerini ruhun ölümsüzlüğü olarak formüle etmiştir. Bu bağlamda Tanrı inancı ile ölümsüzlük arasında ilişki olduğunu öne sürmüştür. Ruhun ölümsüzlüğe erişmesi ve metafiziksel anlamda varlığını devam ettirmesi Hegel'e göre Tanrı inancı ve ibadet ile açıklanmaktadır. (Hegel et al., 2008, p. 215). Bunlara ek olarak, ölümsüz ruhun geçmiş ve geleceği kapsayacak şekilde “ebedi mevcudiyete” (“eternal presence”) sahip olduğunu belirtir (Hegel, 2007, p. 152). Ayrıca Hegel, insanlığın “bilişsel düşünce” (“cognitive knowledge”) yoluyla ölümsüzlüğe erişebileceğini iddia etmiştir; çünkü ona göre sadece düşünce eyleminde ruh, ölümlü olmanın ötesinde saf ve tamamen özgür olabilmektedir. Bundan dolayı düşünce ve biliş, insan yaşamının ve insan ölümsüzlüğünün temelini oluşturmaktadır (Hegel, 2007, p. 304). Sonuç olarak, Hegel ruhun ölümsüzlüğünü ilk aşamada Tanrı inancı ile ilişkilendirmiş ve akabinde de bunun ancak bilişsel yollarla mümkün olabileceğini ifade etmiştir.

Descartes ve Hegel'e ek olarak Immanuel Kant da ölümsüzlük olgusuna dair önemli görüşler ortaya koymuştur. Kant'a göre ölümsüzlüğün varlığı teorik olarak kanıtlanamaz ancak tam aksine yokluğu da kanıtlanamaz ve bundan dolayı ahlaki davranışın gerekli

önvarsayımını oluşturmaktadır. Yani ölümsüzlük bilgi dışında kalan ahlaki inanç unsurlarıdır (Guyer, 2014, p. 34). Kant, diğer düşünürlerden farklı olarak ölümsüzlük olgusunu ahlak felsefesi ve ahlaki zemin üzerine temellendirmektedir. Kant'ın ölümsüzlük argümanını kısaca özetlemek gerekirse onun ahlak kanununun en yüksek iyiliğini (“the greatest good - summum bonum”) aramamız gerektiğini ifade etmiştir. Kant'ın yüce iyilik kavramı iki temel olgudan oluşmaktadır: (1) Ahlaki iyilik ve (2) iyiliğimizle orantılı olacak şekilde mutluluk (Ewing, 1964, p. 387). Kant'ın bu argümanının ölümsüzlüğe dair somut bir kanıttan ziyade öznel olarak emin olabileceğimiz rasyonel bir inancın zeminini oluşturmaktadır (Ewing, 1964, p. 387). Kant'ın argümanına göre insanların mutluluğu kendi iyiliklerine bağlı olmamakla birlikte harici koşullara da bağlıdır. Bunun sağlanabilmesi için tüm olay akışının ve harici koşulların en yüksek iyiliği karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Kant'a göre mutluluk sadece ahlaki olarak iyi olan ve bunu tam anlamıyla hak eden bir insanın mutluluğu olursa gerçekten iyi olabilmektedir (1964, p. 388). Ayrıca düşünür, *Pratik Aklın Eleştirisi (Critique of Practical Reason, 1788)* adlı eserinde insanların özgür bireyler olarak Tanrının varlığını ve ruhun ölümsüzlüğünü ispatsız olarak kabul etmek durumunda olduklarını öne sürmüştür (Kant, 2002, p. xx). Buna ek olarak özgürlüğün, Tanrının varlığının ve ruhun ölümsüzlüğün Onun temel prensip olarak kabul ettiği ahlak kuralına (“moral law”) bağlı olduğunu ifade etmiştir (Kant, 1998, p. 46). Sonuç itibarıyla Kant, Tanrı, ölümsüzlük ve özgürlük gibi kavramları temel gereklilik olarak gördüğü ahlak kanunu ile ilişkilendirmekte ve bunların ahlaktan bağımsız olamayacağını dile getirmektedir.

Ölümsüzlük kavramı posthümanist kuramcı ve çevrelerce de ayrıntılı biçimde irdelenmiş bir olgudur. Posthümanizm'in önde gelen araştırmacılarından Francesca Ferrando, “Bilinç aktarımının dijital ölümsüzlükle sonuçlanacağını çünkü bilincin mevcudiyetinin, biyolojik bedenin ölümünden etkilenmeyeceğini” öne sürmüştür (2019, p. 131). Bu bağlamda yaşam süresinin uzatımı ve dijital ölümsüzlük gibi hedeflere ulaşma çabasında teknolojinin hayati bir rolü bulunmaktadır. Robert Ettinger, *Ölümsüzlük İhtimali (The Prospect of Immortality, 1964)* adlı eserinde şunu ifade etmiştir: “Ölüm mutlak ve nihai değildir, ancak evre meselesidir ve tersine çevrilebilir” (1964, p. 78). Posthümanizm ise farklı yollardan benzer sonuçlara ulaşmaktadır. Kompost olma fikri veya “kom-post” kaçınılmaz olarak bir arada var olan yaşam ve ölüm arasında hiç bitmeyen nüanslı geçişin altını çiziyor (Ferrando, 2019, p. 108). Bu kapsamda insan ve toprak arasında bağ kurularak insan sonrası kompost fikri kucaklanmaktadır.

İnsan Sonrası Cennet Vizyonu: Dijital Ölümsüzlük Hayali

Black Mirror'ın üçüncü sezonunun dördüncü bölümü olan “San Junipero”nun dizinin tüm bölümleri arasında özel bir yeri bulunmaktadır çünkü Emmy ödülünü kazanan tek bölüm olma özelliğine ve diğer bölümlere kıyasla olumlu bir vizyon sunmasından ötürü ütopyik kurgusu ile farklı bir konuma sahiptir. “San Junipero” dijital ölümsüzlük, aşk, nostalji, yalnızlık ve simülasyon teorisi gibi çeşitli temalara değinen, derinlikli ve sinema filmi

ayarında bir bölümdür. Ayrıca, *Black Mirror*'ın karakteristik özelliği olarak kabul edilen kasvetli ve şok etkisi uyandıran teknolojik distopya kurgularının oldukça dışında kalmaktadır. Gerek nostaljik müzikleriyle gerekse aktarmış olduğu aşk ve mutluluk mesajları ile bu bölüm, diğerlerinin aksine bambaşka bir portre çizmektedir.

“San Junipero”, Kelly ve Yorkie isimli iki genç kadının San Junipero adını taşıyan sahil kasabasındaki aşkını anlatan bir hikâyedir. Bölümün başında 1980’lerde geçtiğini anladığımız kurgunun ilerleyen dakikalarında aslında orada geçmediği ve bu mekânın aslında dijital bir simülasyon olduğu ve orada bulunanların bir kısmının hayatını kaybetmiş kişilerden, diğerlerinin de yakında kaybedecek olanlardan oluştuğu açığa çıkmaktadır. Gerçek hayatta Kelly yaşlı bir kadın, Yorkie ise yirmi bir yaşında geçirdiği trafik kazası sonucunda felç olmuş, o günden beri yatalak olan ve bitkisel hayata girmiş bir insandır. Bölümün sonunda her iki kadın hayatına son vererek “San Junipero” dijital evrenine kalıcı olarak geçiş yapmaya karar verecektir. “San Junipero”, merkezinde pek çok temayı barındırmasına rağmen insan sonrası teknolojilere da azımsanmayacak şekilde yer vermektedir. Tuckersoft şirketi tarafından geliştirilen teknolojiyle insanlar kendi istekleri ve özgür iradeleri doğrultusunda bilinçlerini bu dijital evrene aktarabilmekteler. San Junipero, bireylerin farklı zaman dilimlerinde yaşayabilecekleri bir sahil kasabası ve ilk bakışta bir tür hazcı (“hedonist”) cenneti andırmaktadır. Herkesin gece kulüplerinde dans edip eğlendiği, açlığın, sefaletin ve olumsuzluğun var olmadığı sanal bir simülasyondur ve bu simülasyonun içinde bulunanlar acı hissetmemekte, yaralanmamakta ve elleri dahi kanamamaktadır. Buna ek olarak, bireyler içinde buldukları durumun farkında olup, bunu kabullenmişlerdir. İşin ilginç tarafı, bireyler “San Junipero”ya Tuckersoft şirketinin üretmiş olduğu aygıtlarla hayattayken geçici bir süreliğine girebilmekte ancak devlet tarafından bu süreye ilişkin çeşitli kısıtlamalar bulunmaktadır. Kronik hastalar, felçliler ve iyileşme umudu bulunmayan tüm hasta insanlar için kalıcı olarak, sonsuza dek “San Junipero” evrenine geçiş yapma imkânı tanınmaktadır.

Black Mirror'ın çoğu bölümünde posthümanizm olgularının olumsuz yönleri, distopik felaket kurguları vasıtasıyla aktarılırken, “San Junipero” bölümü insan sonrası teknolojilerin olumlu yönlerine odaklanan ender bölümlerden biridir. Yorkie, 21 yaşında trafik kazası sonrası felç ve yatalak olmuştur, ancak bu teknoloji sayesinde yaşayamadığı hayatı sanal bir simülasyonun içinde dahi olsa yaşama imkânına sahip olmuştur. Yorkie gibi kronik hasta ve erken yaşta hayata veda etmek zorunda kalan binlerce insan düşünüldüğünde, sunulan bu hayat, değerlendirilmesi gereken ve insanı gerçekten düşündüren ciddi bir seçenek olarak belirmektedir. Aynı şekilde yürüme, konuşma ve hayati fonksiyonları normal biçimde çalışmayan engelli vatandaşlar için de geçici bazı opsiyonlar sunulabilecektir. Günümüz tıp bilimi ve teknoloji göz önüne alındığında, bu tarz bir teknolojinin devrim niteliğinde olduğunu ileri sürebiliriz. Bundan yola çıkarak, konuşamayan hastalar ile simülasyonun içinde iletişim kurulabilmesi ve gerçek hayatta yerine getirilemeyen bazı işlevlerin simülasyon ortamında yerine getirilmesi kalıcı anlamda olmasa da geçici bazı çözümler yaratabilecektir. Başta tıbbi, teknolojik, sosyal

ve insani boyutu olmakla birlikte salt insani açıdan düşünülduğünde bireylere olumlu katkılarda bulunabileceği ortadadır.

“San Junipero”yu felsefi anlamda yorumladığımızda oldukça ilginç sonuçlar açığa çıkmaktadır. Descartes’ın ölümsüzlükle ilgili öne sürdükleri düşünülduğünde “San Junipero” ile büyük ölçüde örtüştüğünü söylemek mümkündür. Ruh ile beden ayrılığını iddia etmiş ve beden çürümesiyle ruhun da sona erdiği sonucunun kesin olarak çıkarılamayacağını savunmuştur. “San Junipero”da teknolojik ilerlemeler sayesinde ruh ile beden ayrımı çok daha net biçimde ortaya çıkmaktadır. İnsan bilincinin dijital simülasyona transferiyle birlikte ruhun, yani bilincin bedenden tamamen bağımsız bir şekilde işlev kazandığı görülmektedir. Bireylerin bedenleri yok olurken, bilinçleri dijital evrende var olmaya devam etmektedir fakat simülasyonun içinde bireylerin sanal bedenlerini kaybetme gibi bir ihtimal söz konusu değildir. Bu da esasında Descartes’ın teorilerini sorgulatmaktadır. Düşünür, ruhun ölümsüzlüğüne vurgu yapmış ve “San Junipero” insan sonrası teknolojiler aracılığıyla bilincin bedene bağlı olmaksızın varlığını devam ettirebileceğini göstermiştir.

Posthümanizm ise insan sonrası teknolojilerin potansiyeline göre bedensel anlamda olmasa da farklı biçim ve boyutlarda insan bilincinin ve varlığının devam edebileceğini ortaya atmış ve böylece yepyeni bir insanlık tanımını ortaya koymuştur. Bu kapsamda posthümanizmin ve posthümanistlerin fikirleri bu düşünürler tarafından tartışılan fikirlerle büyük ölçüde örtüşmektedir. Düşünürler yaşadıkları yüzyıl itibariyle teknolojik gelişmeleri öngöremedikleri halde, teorik anlamda da olsa beden fiziksel ölümden sonra insan bilincinin varlığının devam edebileceğine dair açık kapı bırakmışlardır. Onlar tarafından oluşturulan teorik altyapı, posthümanizmin çığır açan teknolojik yenilikleri ve ileri görüşlülüğü sayesinde daha da ileri giderek insan sonrası yenilikleri gerçekliğe dönüştürecek ve zamanla insana özgü pek çok sınırlılığı ortadan kaldıracaktır. “San Junipero” buna yönelik başarılı bir örnektir çünkü sadece yeni bir insan sonrası vizyon ortaya koymakla kalmamış, aynı anda insan odaklı tıbbi çözümlere de odaklanmış ve bu alanı salt fikren de olsa ileri götürme amacı gütmüştür. Başka bir düşünür olan Hegel ise bilginin bedenden farklı olarak ölümsüz olduğunu ve zihnin beden yok oluşuyla sona ermediğini ifade etmiştir. “San Junipero” bu olguyu açıkça göstermekle kalmamış, bunun ileri safhasını öngörme yoluna gitmiştir. Bilincin bilişsel olarak insan bedeninden bağımsız biçimde dijital bir evrende nasıl var olabileceğini ilk kez tasvir etmiştir. Anlaşılan o ki, insanlık tarihine damgasını vuran dönemin büyük düşünürleri gelecekte ruh ve beden ayrımının mümkün olabileceğini öngörmüş ve bunu teknolojiden mahrum yaşadıkları dönemlerde belirtmişlerdir.

“San Junipero”yu Kantçı bir pencereden yorumlamak gerektiğinde, bu dijital simülasyonun iki temel özelliğe sahip olup olmadığı teyit edilmelidir: ahlaki iyilik ve iyilikle orantılı biçimde mutluluk. Ahlaki iyilik konusunda “San Junipero”nun geçer not alması muhtemeldir. Bölümde simülasyonun yaşlı, kronik hasta ve ölümcül derecede yatalak insanlarda kullanımı söz konusu olmakla birlikte herhangi bir suistimal ya da kötü

amaçlı bir kullanımdan bahsedilmemiştir. Devletin hayatta olanlar için San Junipero'da geçirdikleri zamana yönelik kısıtlamalar getirmesi, gerçek hayattaki olası intiharların önüne geçmek için düşünülmüş gerekli bir önlemdir. Nihayetinde sonsuz bir keyif ve eğlence ortamı dururken, kim gerçek hayatı tercih eder ki? İyilikle orantılı biçimde mutluluk ise tartışma konusudur. "San Junipero"daki mutluluk gerçek midir ve ahlaki iyilikle ne ölçüde orantılıdır? Elbette ki sanal bir evrendeki mutluluk da sanal olacaktır ve her ne kadar ahlaki anlamda iyi bir amaç doğrultusunda oluşturulmuşsa da hakiki mutluluğu sağlamaktan uzak bir noktadadır. Bu bağlamda, San Junipero evreni kendi içinde bir kısır döngüden ibarettir. Ölmüş veya ölecek olan insanların hayalet gibi aynı ortamda gezinip durduğu, anlamsız ve içi boş bir balon gibidir adeta. Balonun dışı rengârenk ve son derece süslüdür ancak her balonda olduğu gibi içinde sadece hava vardır. İşte bu yüzden ki San Junipero bir aldatmacadan, pazarlanmış süslü bir hayalden ibarettir.

Simülasyona geçiş yapan herkesin Tuckersoft şirketine ödediği bedel de ayrıca üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır. Her ne kadar bölümde bir ücretten bahsedilmese de bu simülasyon evrenini tasarlayan ve hayata geçiren bir şirketin olduğunu görebilmekteyiz. Şirketlerin varlık sebebinin kâr etmek olduğu göz önüne alındığında bu işlemi ücretsiz olarak sunmaları oldukça düşük bir olasılıktır. Bunun bir bedel karşılığında ölen kişiden veya ailesinden tahsil edilmesi yüksek bir ihtimaldir. Bu durumda büyük resme bakıldığında, Tuckersoft şirketinin ölmüş veya yakında ölecek insanlara boş umut vadettiklerini ve onlara açıkça hayal sattıklarını öne sürebiliriz. Bu anlamda ürün sadece dışarıdan güzel görünmektedir.

Ayrıca, Kant'ın mutlak emri göz önüne alındığında, Tuckersoft şirketinin San Junipero'yu pazarlayarak, onu araçsallaştırdığını yani onu bir kâr amacı olarak kullandığını görebilmekteyiz. Bu yüzden ki simülasyonun tamamı hangi amaç için kullanılırsa kullanılsın ahlak dışıdır. San Junipero'nun ahlaki olarak temsil ettiği amaca uygun biçimde var olabilmesi için şirket tarafından tamamen ücretsiz bir hizmet olarak hastalara sunulması gerekmektedir. Ancak bu durum gerçekleştiği takdirde San Junipero bütünsel olarak ahlaki olabilecektir. Nitekim bir şirketin ücretsiz hizmet vermesi onun varlık sebebine aykırıdır ve bundan dolayı söz konusu hizmetin devletin kontrolünde, kamu kurumları tarafından sağlanması gerekmektedir. Son olarak her ne kadar bölümde belirtilmese de San Junipero'ya hayattayken geçmek isteyenler için çeşitli suistimaller söz konusu olabilecektir. Tüm bunların dışında Tuckersoft şirketinin kötü niyetli insanların eline geçtiğini varsayıldığı takdirde, sisteme müşteri kazandırmak için hastaları öldürmek veya onların tedavilerine olumsuz müdahalelerde bulunmak gibi durumların yaşanması bu teknolojinin olası olumsuz etkileri kapsamında değerlendirilebilmektedir.

Sonuç

Distopya ve posthümanizm açısından son derece yaratıcı kurgular sunmayı başaran *Black Mirror*, her bölümünde farklı bir insan sonrası olguyu keşfetmektedir. Bilincin dijital

ortama kopyalanmasından ölümden sonra sanal ortama aktarılmasına ve insan zihninin kontrol edilmesi gibi fütüristik ve çığır açacak nitelikte insan sonrası konulara değinen *Black Mirror*'ın merkezinde yer alan unsurlar, tekno-distopik kurgularda yansıtılan, insanın içinde bulunan iyilik ve kötülüğün teknolojinin sosyal ve otoriter baskısında nasıl yön değiştirebileceğini tüm yönleriyle, açıkça ortaya koymaktadır. İleri düzey teknoloji ve insan sonrası ilerlemelere rağmen, insanlığın ahlaki yönden kayda değer bir ilerleme katetmediği ve halen ilkel düzeylerde bulunduğu mesajı çarpıcı biçimde dışa vurulmaktadır. Bu noktada ünlü Amerikalı bilimkurgu yazarı Isaac Asimov'un şu sözü akıllara gelmektedir: "Tam şu anda hayatın bence en üzücü tarafı, bilimin bilgiyi biriktirme hızının, toplumun bilgeliğin edinme hızından daha fazla olmasıdır" (Asimov & Shulman, 1988, p. 281). Asimov'un ifade ettiği gibi bilim ve teknolojinin ilerlemesi insanların ve toplumların gelişiminden çok daha hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir ve asıl ürkütücü olan da bu gerçektir. Bilim/teknoloji ve toplum arasındaki uçurum açıldıkça tehlikenin boyutu da orantılı biçimde artmaktadır ve bu bağlamda analitik psikolojinin kurucusu Carl Gustav Jung'a kulak verilmelidir:

İnsan doğasını daha iyi anlamamız gerekiyor çünkü tek gerçek var olan tehlike insanın kendisidir. O büyük tehlikedir ve biz acınacak derecede bunun farkında değiliz. İnsan hakkında çok az şey biliyoruz. İnsan psişesi incelenmeli, çünkü gelen tüm kötülüklerin kaynağı biziz. (Jung, 1977, p. 436)

Black Mirror, uç noktalar arasında gidip gelen posthümanizm vizyonlarını başarılı bir şekilde izleyiciye aktaran televizyondaki öncü yapımlardan biridir. "San Junipero" dışındaki tüm bölümler olumsuz vizyona odaklanarak, insan sonrası ilerlemelerin insanlığı türlü felaketlerle karşı karşıya bırakabileceği mesajı verilmektedir. Diğerlerinden farklı olarak "San Junipero" insan sonrası yeniliklerin yaşlı ve hasta insanların hayatlarını kolaylaştırmak için somut çözümler sunabileceğini göstermektedir. Böylece dizi, sadece distopik felaket kurgularıyla sınırlı kalmamış, toplumun ve insanlığın yararına olabilecek buluş önerilerinde de bulunmuştur. Bu tarz somut, uygulamaların ilerleyen bölümlerde genişleyerek artması temenni edilmeli; çünkü doğrudan olmasa da dolaylı olarak bilime ve teknolojiye yapılacak katkıların, gelecekte insanlığa olumlu geri dönüşlerinin olması uzak bir olasılık değildir. Bu açıdan bakıldığında, salt fikir bazında ve teorik anlamda dahi olsa, insan sonrası buluşların değerli olduklarını ve gelecek nesiller için umut vadettiklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Felsefi anlamda insan sonrası yeniliklerin yaratıcısı ve uygulayıcısı konumunda olan bireylerin ahlaki olarak sağlam bir anlayış ve altyapıya sahip olmaları gerekmektedir çünkü söz konusu insan sonrası buluşların sınırlı bir kesim veya topluluktan öte, toplumun geneline yayılması elzem bir gerekliliktir. Bu bağlamda insan sonrası buluşların tarafsız ve güvenilir bilim insanlarının kontrolünde bulunması, onların insanlığın yararı için kullanılmalarının önünü açacaktır. İnsan sonrası buluşların bir araç

olarak kullanılmalarını engellemek için söz konusu bilim insanlarının sağlam bir ahlaki altyapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bu koşullar sağlanabilirse insan sonrası teknolojiler insanlığa faydalı olacak ve onu daha ileriye taşıyacaktır. Ayrıca, devlet tarafından söz konusu teknolojilere insan haklarını ve hürriyeti gözeten yasalar getirilmelidir ki suistimal olasılığı ortadan kalksın veya asgari boyutlarda kalsın. *Black Mirror* ortaya koymaktadır ki insan sonrası teknolojiler ne kadar gelişmiş, ileri düzeyde olursa olsun, her halükârda insanın ahlaki altyapısına bağlı kalınmaktadır.

Posthümanizm penceresinden bakıldığında, *Black Mirror* göstermektedir ki insan sonrası teknolojiler doğru insanlar tarafından ve doğru amaçlar doğrultusunda kullanılırsa insanlığın gelişimini destekler nitelikte olacaktır. İnsan gelişimi, (“human enhancement”) insanın biyolojik sınırlılıklarını aşmayı hedefleyen ve beyin-bilgisayar etkileşimi, yaşam süresi uzatımı gibi terimleri bünyesinden barındıran geniş kapsamlı bir terimdir (Ferrando, 2019, p. 133). *Black Mirror*, aslında pek çok bölümünde insan gelişimini destekleyen teknolojileri keşfetmektedir ancak buradaki temel problem bunların yanlış insanların eline düşmeleri ve böylece amacından saparak insanları felakete sürüklemeleridir. Bu açıdan baktığımızda, “San Junipero” bölümünün dizi içerisindeki varlığı posthümanizm açısından kayda değer bir örnektir. Dizi, bu bölümle birlikte insan sonrası teknolojilerin her koşulda olumsuz sonuçlar vermeyeceğini, bunların insan gelişimini teşvik edebileceğini de açıkça göstermiştir. “San Junipero”da keşfedilen insan sonrası teknolojiler gelecekte gerçekleşebilecek olguların prototip işlevini görmektedir. “San Junipero”daki dijital bilinç aktarımı, merkezi otoriteden bağımsız toplumdaki tüm bireylere eşit şartlarda sunulan bir hizmet niteliğindedir. Ayrıca bu teknolojilerin kullanımının dizide insanların özgür iradesine bırakılması aktarılan olumlu mesajı güçlendirmektedir. Fakat buna rağmen, “gelecekte bu tarz teknolojilerin kabul görmeleri toplumların sosyo-kültürel değerlerine de bağlıdır” (Ferrando, 2019, p. 133). Posthümanizmin asıl hedefi ise “insanın hiper-teknolojik uygulamalara bağlanmasından ziyade, farklılıkların aşamalı bir şekilde eritilmesi ve ortadan kaldırılmasıdır” (Braidotti, 2013, p. 2). Buna göre tüm insanlık ortak bir paydada buluşacak ve insanlığın sınırlılıklarıyla beraber sınırları da ortadan kaldırılmış olacaktır. *Black Mirror* ırk, dil, din ve ulus farklılığı gözetmeksizin, tüm insanlığın posthümanist yeniliklerden faydalanabileceğini göstermektedir. Dizide sorgulanan asıl can alıcı nokta ise onların kimler tarafından kontrol edileceği ve ahlaki yönden sakıncalıdır. *Black Mirror*, çağımızın teknokapitalist düzenine yönelik başarılı bir eleştiri sunar çünkü insan sonrası teknolojileri mevcut sistemin içerisinde eleştirmektedir. Ancak gelecekte devletlerin ve egemen sistemlerin hangi yöne doğru evrileceğini bilmediğimizden, toplumların olgunluk seviyelerinin artacağı düşünüldüğünde posthümanist teknolojilerin insan hayatında daha çok yer edeceği öngörülebilir. Asıl öngörülemeyen husus ise bu teknolojilerin ahlaki yönden ne kadar uygun olup olmadıkları konusudur. Kant’ın ahlak felsefesi rehber alındığında söz konusu teknolojik yeniliklerin ahlak dışı olabileceği ve bunların bireylere ve topluma ahlaki anlamda uygun olacak şekilde önemle revize edilmeleri gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Altman, M. C. (2014). *Kant and Applied Ethics: The Uses and Limits of Kant's Practical Philosophy*. John Wiley & Sons.
- Asimov, I., & Shulman, J. (1988). *Isaac Asimov's Book of Science and Nature Quotations*. Weidenfeld & Nicholson.
- Braidotti, R. (2013). *The Posthuman*. Polity Press.
- Duran, M. S. (2017). Kant'ın Ödev Ahlakı Üzerine. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 6, 57-84.
<http://dergipark.org.tr/en/pub/temasa/issue/27577/292467>
- Ettinger, R. C. (1964). *The Prospect of Immortality*. Doubleday & Co.
- Ewing, A. C. (1964). Kant's view of immortality. *Scottish Journal of Theology*, 17(4), 385-395. <https://doi.org/10.1017/s0036930600023048>
- Ferrando, F. (2019). *Philosophical Posthumanism*. Bloomsbury Publishing.
- Guyer, P. (2014). *Kant*. Routledge.
- Hegel, G. W. (2007). *Hegel: Lectures on the Philosophy of Religion: Volume III: The Consummate Religion*. P. C. Hodgson (Ed.). OUP Oxford.
- Hegel, G. W., Singh, A., & Mohapatra, R. (2008). *Reading Hegel: The Introductions*. re.press.
- Johnson, D. K. (2019). *Black Mirror and Philosophy: Dark Reflections*. John Wiley & Sons.
- Jung, C. G. (1977). *C.G. Jung Speaking: Interviews and Encounters*. Princeton University Press.
- Kant, I. (1997). *Lectures on Ethics*. Cambridge University Press.
- Kant, I. (1998). *Kant: Groundwork of the Metaphysics of Morals*. Cambridge University Press.
- Kant, I. (2002). *Critique of Practical Reason*. Hackett Publishing.
- Lipscomb, B. B., & Krueger, J. (2010). *Kant's Moral Metaphysics: God, Freedom, and Immortality*. Walter de Gruyter.
- Maguire, M. R. (1978). Ethics and Immortality. *Selected Papers from the Annual Meeting: American Society of Christian Ethics*, 42-61.
<https://doi.org/10.5840/selpapasce19784>

Maziarczyk, G. (2018). Transhumanist dreams and/as Posthuman nightmares in Black mirror. *Roczniki Humanistyczne*, 66(11), 125-136.
<https://doi.org/10.18290/rh.2018.66.11s-10>

McSweeney T., & Joy, S. (2019). *Through the Black Mirror: Deconstructing the Side Effects of the Digital Age*. Palgrave Macmillan.

Paton, H. J. (1971). *The Categorical Imperative: A Study in Kant's Moral Philosophy*. University of Pennsylvania Press.

Sheets-Johnstone, M. (2003). Death and immortality ideologies in western philosophy. *Continental Philosophy Review*, 36(3), 235-262.
<https://doi.org/10.1023/b:mawo.0000003937.47171.a9>

Sullivan, R. J. (1994). *An Introduction to Kant's Ethics*. Cambridge University Press.

Usta, A. (2011). Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlâk. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 39-50. iibfdergisi.ksu.edu.tr/en/pub/issue/10263/125872

White Christmas [TV series episode]. (2014). In C. Brooker (Producer), *Black Mirror*. Netflix.

Wolfe, C. (2010). *What is Posthumanism?* University of Minnesota Press.

Wood, A. W. (1999). *Kant's Ethical Thought*. Cambridge University Press.